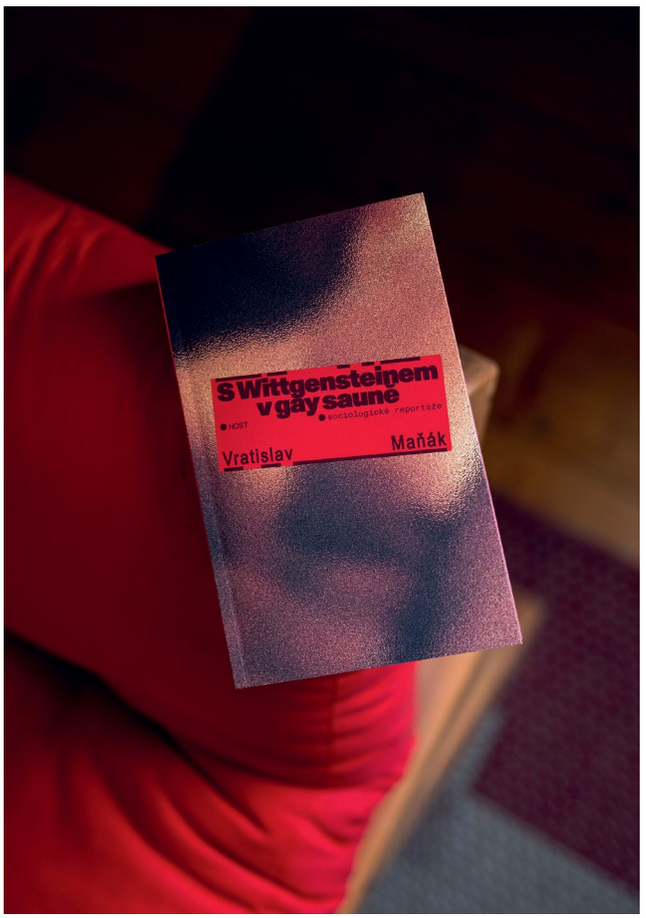
V BAZÉNU MEZI ZAVINUTÝMI LEKNÍNY

— *Vratislav Maňák* píše v knize *S Wittgensteinem v gay sauně* o homosexuální zkušenosti ve střední Evropě, o lásce gayů k opeře a o tom, co všechno může znamenat pohled na mužské tělo v budapešťských lázních, berlínských tanečních klubech nebo pražských obchodních domech.

text **JIŘÍ ŠPIČÁK**

Všechno potřebné najdeme už v názvu: není totiž náhoda, že Vratislav Maňák do něj přizval právě Ludwiga Wittgensteina. Rakouský filozof proslul především mystickým závěrem svého klíčové díla *Tractatus logico-philosophicus*, ve kterém doslova říká, že o čem nelze mluvit, o tom se musí mlčet. A kniha *S Wittgensteinem v gay sauně* je v prvním plánu především o tom, o čem se dlouhé roky mlčelo: o sexuálních vztazích mezi muži, o paralelních místech, kde se po staletí členové gay společenství potkávali, o tajných zákoutích a tajných touhách.

Maňák hledá způsoby, jak popsat zapovězenou zkušenost, jak narušit po staletí pevně dané morální hranice a jak přizpůsobit jazyk svým potřebám. Jak zkrátka mluvit o tom, o čem už mlčet nelze. Wittgenstein v titulu knihy má ale ještě jeden zásadní význam: naznačuje, že velkým tématem je samotný prostor střední Evropy. Filozof se narodil v roce 1889 ve Vídni, tedy společně s Budapeští v jednom z dvou hlavních měst Rakouska-Uherska. A Maňák obě středoevropské metropole navštěvuje. Čtenáře ale zavádí i do Bratislavy v asi nejtíživější kapitole, ve které popisuje atmosféru na Slovensku po vraždě dvou queer lidí před barem Tepláreň a kritizuje podobu tehdejšího Duhového Pridu. A dojde samozřejmě i na Prahu, i když v jeho podání jde o úplně jiné město, než na jaké jsme zvyklí.

Kniha nese podtitul *sociologické reportáže* a Maňák si skutečně specifika každého ze zmiňovaných míst prožil na vlastní kůži. V první, budapešťské kapitole popisuje zákonitosti lázeňského domu Rudas, který založili před pěti sty lety osmanští Turci a který si postupem času přivlastnilo (nejen) maďarské gay společenství. Kromě vlastních impresí a zážitků ze sauny, v níž spolu neznámí muži komunikují dlouhými pohledy i doteky, si ale bere na pomoc francouzského psychoanalytika Jacquese Lacana a jeho výklady antických pověstí nebo maďarskou dětskou knihu z roku 1907 *Chlapci z Pavelské ulice* a popisuje, jakou roli hrají gay lázně v zemích tíhnoucích ke konzervativnímu nacionalismu.

— Vogue atd.
Vratislav Maňák (1988) je spisovatel, literární historik a novinář. Přednáší o žurnalistice na FHS Univerzity Karlovy, publikoval povídkové sbírky i tvorbu pro děti. Aktuální knihu *S Wittgensteinem v gay sauně* souběžně vydává česky i německy.

Maňákův hlas je sebejistý, nebojí se komplikovaných témat a jejich překvapivých výkladů. Počíná si naprosto přirozeně, a navíc způsobem, který není v českém literárním prostředí vůbec obvyklý. Nepodceňuje svoje publikum, nehledá ideálního čtenáře, vlastně jako by ani moc nepřemýšlel nad klasickou otázkou, komu je kniha určena. Za přispění osobních postřehů, hojných citátů filozofů, psychologů a literátů Maňák obratně střídá styly i témata. S lehkostí proplouvá mezi beletrií a literaturou faktu. Domýšlí si, o čem asi snil mladý Wittgenstein, když krátce před první světovou válkou poprvé navštívil vídeňské lázně Centralbad a byl paralyzovaný pohledem na mužská těla. S pomocí Freuda zase autor uvažuje nad tím, jak v gay sauně plné lačných pohledů umírá lidské ego. Nechybějí historické vsuvky, lyrické pasáže blízké poezii nebo naopak syrové popisy tělesnosti.

Maňák hojně čerpá i z popkultury. V jedné z nejzábavnějších kapitol se pokouší přijít na to, proč gayové tak milují operu. A svůj výklad bez okolků začíná slavnou scénou z *Pretty Woman*, ve které milionář Edward dopraví Vivian soukromým tryskáčem na představení Verdiho *La Traviaty*, aby prostitutce co nejnázorněji ukázal, jak vypadá život smetánky. V té samé kapitole dojde i na oscarového *Amadea*, nedávný seriálový hit *Bílý lotos* nebo i na Milana Kunderu, vášnivého odpůrce patosu a afektu, který naopak podle Maňáka mnozí gayové vyhledávají – nejen v opeře.

V určitých pasážích se pak Maňák blíží formátu cestopisu, případně turistickému bedekru. Třeba když v další kapitole s drobným úsměškem kreslí alternativní mapu Prahy a nabízí čtenáři přehled míst, kde se mimořádně daří cruisingu, tedy anonymnímu gay sexu ve veřejném prostoru. Věděli jste, co mají společného toalety ve druhém patře Palladia, stráň pod Kavčími horami, Hanavský pavilon v Letenských sadech nebo Hlavní nádraží? Všechno jsou to paralelní prostory, kde platí jiná pravidla. Stejně jako lázně ve městech bývalého mocnářství nebo berlínské taneční kluby, jejichž návštěvu Maňák přirovnává ke spirituálnímu obřadu, nebo přesněji epifanii bez Boha. **CS**

Foto: Věra Marčíková